

Nestátní neziskové organizace a jejich vliv v ochraně životního prostředí

Ing. Jakub Dostál

26. 11. 2013

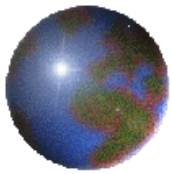
Nestátní neziskové organizace

- ✿ Strukturálně – operacionální definice (Salamon, Anheier):
 - ✦ Institucionalizované
 - ✦ Soukromé
 - ✦ Neziskové
 - ✦ Samosprávné a nezávislé
 - ✦ Dobrovolné

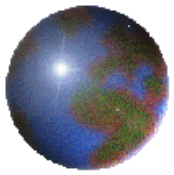
NNO, definice Rady vlády pro NNO

- ✦ *občanská sdružení a jejich organizační jednotky (spolky, svazy, kluby)*
- podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
- ✦ *obecně prospěšné společnosti* – podle zákona č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
- ✦ *nadace* – podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech
- ✦ *nadační fondy* - podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech
- ✦ *církevní právnické osoby* - podle zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech
 - ✦ *Plným názvem Právnická osoba založená registrovanou církví a náboženskou společností a evidovaná podle zákona 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Oficiální kratší název je Evidovaná právnická osoba.*

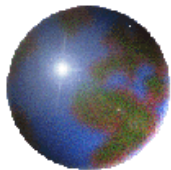
Dobrovolnictví

- ❖ Nepanuje zcela shoda na jednotné definici dobrovolnictví Frič, Pospíšilová a kol. (2010: 9)
- ❖ V různých definicích můžeme nalézt minimálně tři společné prvky, a sice že dobrovolnictví:
 - ❖ je nepovinné
 - ❖ bez nároku na odměnu
 - ❖ ve prospěch ostatních.
 - ❖ Méně častým, ale stále frekventovaným prvkem, je podle nich organizovanost. Dekker a Halman (2003)

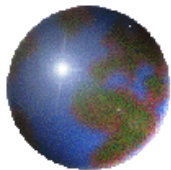
Definice ILO

- ✦ Salamon, Sokolowski a Haddock, (2011:225) přinášejí definici dobrovolnictví, která vznikla pro účely měření hodnoty dobrovolnictví ve spolupráci s Mezinárodní organizací práce (ILO) a světovými experty na dobrovolnictví a statistiku. Definici převzal i manuál ILO k měření dobrovolnické práce.
- ✦ Podle uvedené definice je dobrovolnictví tedy: **„neplacená nepovinná práce, vykonávaná jak skrze určitou organizaci, tak přímo, mimo vlastní domácnost či rodinu dobrovolníků.“**

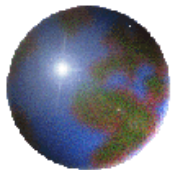
Zákon 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě

- ⊕ je důležitý proto, že stát vymezil podmínky, za jakých bude dobrovolnictví, podporovat.
- ⊕ Na druhou stranu tento zákon nepokrývá značnou část dobrovolnictví a je třeba ho takto chápat.
- ⊕ § 2 (1) Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje (mj.):
 - ⊠ b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí...

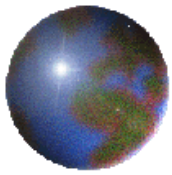
Neziskový sektor v enviromentální oblasti

- ✦ Ochrana životního prostředí a přírodních hodnot je **vymáhána zákony a zajišťována činností státu** a za tímto účelem jím zřízených organizací (více či méně) všude ve světě
- ✦ Důvodem je především **ochrana zdraví obyvatel**, zajištění tzv. **ekosystémových služeb**, ochrana přírody a krajiny pro možnost **rekreace** obyvatel a zachování **přírodního dědictví** pro další generace.
- ✦ Stát nikde na světě **nemá dostatek prostředků pro zajištění veškeré nutné péče o životní prostředí** a kromě zákonů využívá různá spojení a podporu jak firemního sektoru, tak především spolupráci s neziskovými organizacemi (MŽP ČR 2011)

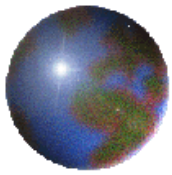
Neziskový sektor v enviromentální oblasti II

- ✚ **Ochrana životního prostředí** tvoří veřejností často nejvíce vnímanou oblast činnosti NNO.
- ✚ NNO zřejmě nejvíce plní funkci **stabilizačního prvku demokracie**.
- ✚ Tvoří pestrou mozaiku co **do velikosti, organizační struktury, profesionality, zdrojů financování** a zejména **zaměření** svého působení.
- ✚ Působnost organizací je značně **rozmanitá** od **přímé ochrany přírody, krajiny a životního prostředí** – prostřednictvím přímé terénní práce nebo **snahou ovlivňovat záměry obcí, krajů i státu** v oblasti životního prostředí (Kepáková 2004).

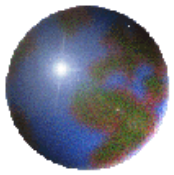
Činnost NNO v enviromentální oblasti

- ⊕ Je velmi různorodá a zahrnuje nejrůznější činnosti
 - ⊠ Péče o poraněné živočichy
 - ⊠ Odborný monitoring výskytu ohrožených druhů živočichů a rostlin
 - ⊠ Zajištění informovanosti veřejnosti o možnostech používání ekologicky šetrných výrobků
 - ⊠ Environmentální vzdělávání
 - ⊠ Účast ve správních řízeních
 - ⊠ Ovlivňování politických procesů v oblasti životního prostředí
 - ⊠ Pomoc při zvládnání přírodních katastrof
 - ⊠ Značení turistických tras

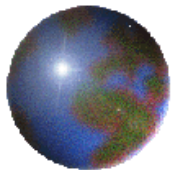
NS v oblasti ochrany životního prostředí – světový kontext

- ✚ Green10 (Zelená desítka)
- ✚ BirdLife International
- ✚ The Climate Action Network
- ✚ Evropská environmentální kancelář
(European Environmental Bureau)
- ✚ Friends of the Earth Europe

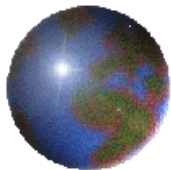
Green10 (Zelená desítka)

- ✦ neformální uskupení desíti největších evropských ekologických NNO
 - ▣ Cca 20 milionů členů
- ✦ zastoupení v Bruselu
- ✦ komentují vývoj politiky životního prostředí a udržitelného rozvoje EU
- ✦ připravuje společná stanoviska, tiskové zprávy apod.
- ✦ Do činnosti evropských sítí jsou také začleněny české organizace

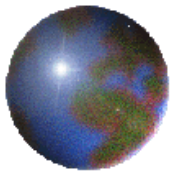
Zelená desítka a její partneři v ČR

- ✦ Birdlife International - Česká Společnost Ornitologická
- ✦ Climate Action Network Europe - Centrum pro dopravu a energetiku
- ✦ European Environmental Bureau - Zelený kruh, Společnost pro udržitelný život, Ústav pro ekopolitiku, Ekologický právní servis, Ekologické Centrum Toulcův dvůr
- ✦ European Federation for Transport and Environment - Český a Slovenský dopravní klub, Centrum pro dopravu a energetiku
- ✦ European Public Health Alliance
- ✦ International Friends of Nature - Přátelé přírody ČR
- ✦ Friends of the Earth Europe - Hnutí DUHA
- ✦ Greenpeace Europe - Greenpeace ČR
- ✦ WWF - European Policy Office
- ✦ CEE Bankwatch Network - Centrum pro dopravu a energetiku, Hnutí DUHA

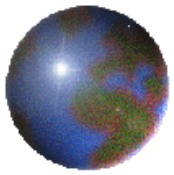
BirdLife International

- ⊕ celosvětové sdružení NNO pro **ochranu ptactva a přírody**,
- ⊕ sdružuje **4000 pracovníků** a **2,5 milionů členů** po celém světě.
- ⊕ Cílem „BirdLife International“ je:
 - ⊠ **ochrana ptačích druhů**, míst jejich výskytu a biotopů.
 - ⊠ ochrana a zlepšování **životní prostředí** a zvyšování kvality **lidského života**.
- ⊕ Českým partnerem je „Česká Společnost Ornitologická“ založená v roce 1926, která v současné době čítá okolo 2000 členů.11

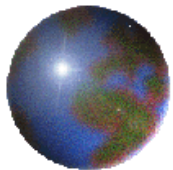
Kampaně a programy BirdLife International

- ✦ „Významná ptačí území“ - program k identifikaci **prioritních lokalit pro ochranu ptáků na celém světě** a zajištění jejich odpovídající **ochrany a péče**.
 - ✦ území jsou vybírána podle standardních vědeckých kritérií a jejich síť napomáhá dlouhodobému udržení populací volně žijících druhů ptactva.
- ✦ „Save the Albatross“- kampaň na záchranu mořských ptačích druhů.
- ✦ „Saving Sumatra ´s Rainforest“- kampaň na záchranu **deštných pralesů** na Sumatře ohrožené nekontrolovaným kácením a těžbou dřeva.
- ✦ „Farming for Life“-cílem kampaně jsou významné změny **hospodaření v zemědělství**, které je jedním z největších zdrojů negativních vlivů na krajinu a potažmo i **biodiverzitu**.₁₄

The Climate Action Network

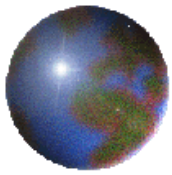
- ✚ nevládní nezisková organizace pro **koordinaci** činností environmentálních skupin v Evropě zaměřujících se na problematiku změny klimatu
- ✚ celosvětová síť NNO (přes 365) spolupracujících **při ochraně klimatu Země.**
- ✚ Českým partnerem je „**Centrum pro dopravu a energetiku**“- NNO fungující od roku 2000 zaměřena na dopravní a energetickou politiku a legislativu.

Cíl the Climate Action Network

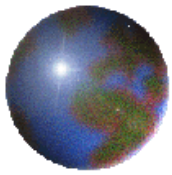
Europe:

- ✚ podpořit vládu, soukromý sektor a jednotlivé individuální aktivity ve snaze **snížit antropogenní emise skleníkových plynů** (změna klimatu)
- ✚ **monitorovat a podporovat** realizaci politických záměrů a opatření týkajících se **ochrany klimatu** v Evropě.
- ✚ podněcovat **spolupráci NNO** s cílem zlepšit současnou situaci.

Aktivita The Climate Action Network Europe – zaměření na:

- ✚ požadavky Mezinárodní úmluvy OSN **o změně klimatu** a závazky vyplývající z ratifikace **Kjótského protokolu**.
- ✚ Evropský program ke změně klimatu, prioritní aktivity a politiky pro dosažení cílů Kjótského protokolu.
- ✚ **obchodování s emisemi v rámci EU**.
- ✚ rozvoj a podporu širšího využívání **alternativních zdrojů energie**.
- ✚ **liberalizaci trhu s plynem a elektřinou**.
- ✚ **spolupráci** s evropskými environmentálními NNO.

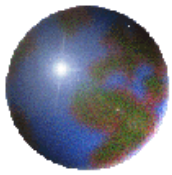
Evropská environmentální kancelář” (European Environmental Bureau)

- ✿ federace NNO zabývajících se ekologickými tématy a ochranou přírody.
- ✿ má 143 členských organizací v 31 zemích.
- ✿ Cílem je:
 - ✦ chránit a zlepšovat **životní prostředí** v Evropě a umožnit občanům účast při **rozhodovacích procesech**.
 - ✦ **monitorovat vývoj politiky** životního prostředí v EU.
 - ✦ **zastupovat své členy** při rozhovorech s Evropskou Komisí, Evropským Parlamentem a Radou EU.
 - ✦ **zviditelňovat ekologická témata v EU**.
 - ✦ **podporovat spolupráci** mezi členskými organizacemi a evropskými institucemi se snahou zlepšovat životní prostředí v Evropě.

Evropská environmentální kancelář - partneři

- ❁ **Partnery EEB v České republice jsou:**
 - ❁ Společnost pro trvale udržitelný život
 - ❁ Ekologické Centrum Toulcův dvůr
 - ❁ Ústav pro Ekopolitiku
 - ❁ Zelený kruh
 - ❁ Ekologický právní servis.

Evropská environmentální kancelář - aktivity

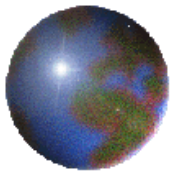
☉ Aktivity „EEB“ jsou **zaměřeny na oblasti:**

- ☒ Zemědělství
- ☒ Biodiverzita
- ☒ Chemická politika
- ☒ Klimatické změny a energetika
- ☒ Naplňování politiky ŽP
- ☒ EU a zapojení nových členských zemí
- ☒ Ekologická finanční reforma
- ☒ Ekologická zodpovědnost
- ☒ Trvale udržitelný rozvoj
- ☒ Turismus
- ☒ Transparentnost a účast veřejnosti
- ☒ Odpady

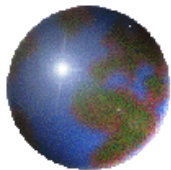
Friends of the Earth Europe (FoEE)

- ❖ sdružuje více než 30 NNO v jednotlivých zemích a přibližně 1000 místních poboček v různých městech a obcích Evropy.
- ❖ je tvořena evropskými členy globální federace ekologických organizací Friends of the Earth International.
- ❖ vznik v roce 1985

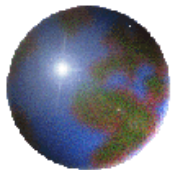
Friends of the Earth Europe II.

- ✚ Prosazují
 - ✚ **snížení znečištění**
 - ✚ **ochranu zdraví** před toxickými chemikáliemi
 - ✚ lepší **péči o krajinu**
 - ✚ **rozšiřování občanských práv, podporu demokracie a rovnoprávnost.**
- ✚ Českým zástupcem FoEE je **Hnutí DUHA**, ekologická NNO, která vznikla v roce 1989.

Enviromentální dobrovolnictví v ČR

- ✪ Podobně jako v jiných evropských zemích **dlouholetá tradice**
- ✪ Práce pro ochranu přírody byla v době socialismu mnohdy jednou z mála možností, jak se mohli lidé **realizovat**.
- ✪ Navíc ohrožení přírody a znečišťování životního prostředí byly veřejností vnímány jako **jedny z nejpálčivějších problémů společnosti** (MŽP ČR 2011)

Enviromentální neziskový sektor

v ČR

- ✦ Po roce 1989 dochází v ČR k velkému **rozvoji** ekologických NNO.
- ✦ Ke konci 90. let se NNO postupně **profesionalizují**, byť jim v tom brání nedostatek finančních prostředků.
- ✦ **Odliv financí** je patrný především po roce 2000, kdy končí většina programů zahraniční pomoci.
- ✦ Na druhou stranu docházelo k mírnému **navyšování prostředků** pro granty NNO na Ministerstvu životního prostředí (až do roku 2010)
- ✦ existují nové možnosti z různých **fondů Evropské unie** (vzhledem ke komplikovanosti zpracování žádostí jsou ovšem dostupné jen pro ty největší organizace).

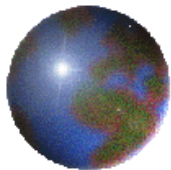
Financování environmentálních NNO

- ✦ Snahy **snížení závislosti na veřejných financích a grantech** nadací vedly k posílení jednak individuálního **fundraisingu** a jednak **fundraisingu korporátního**.
- ✦ Individuální fundraisingové kampaně jsou vedeny zejména velkými **síťovými organizacemi**, ze získaných zdrojů pak benefitují ale i regionální pobočky.

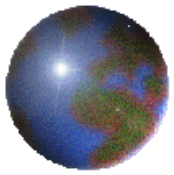
Způsoby financování environmentálních NNO

- ❖ Jedná se zejména o:
 - ❖ „direkt dialog“ kampaně (v roce 2004 organizovaní dvěma organizacemi zejména v Praze, v roce 2009 devíti organizacemi už i v okresních městech),
 - ❖ využití dárcovských SMS (z environmentálních témat fungují nejlépe živelné katastrofy)
 - ❖ veřejné sbírky (z environmentálních je nejúspěšnější celostátní sbírka ČSOP Místo pro přírodu).
- ❖ Přesto pro většinu organizací zůstává dominantní projektové financování z veřejných zdrojů.

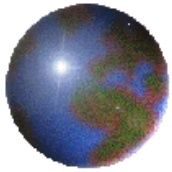
Důvody angažování se veřejností v ochraně životního prostředí

- ⊕ Zejména dva důvody:
 - ⊞ Je jim sympatický předmět ochrany (rostliny, krajina, živočichové)
 - ⊞ Brání narušení životního prostředí.
- ⊕ V současnosti jsou veřejností velmi pozitivně vnímány např.:
 - ⊞ činnost stanic pro poraněné živočichy (Národní síť záchranných stanic), výsadba stromů (Nadace Partnerství, ČSOP),
 - ⊞ brigády pro mladé lidi (Akce příroda Hnutí Brontosaurus)
 - ⊞ péče o cenné pozemky (pozemkové spolky).

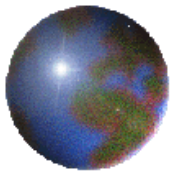
Důvody angažování se veřejnosti v ochraně životního prostředí II

- ⊕ Existuje a vzniká ale také řada NNO, které reagují na různé investiční záměry a brání zhoršení životního prostředí v místě, kde žijí.
- ⊕ Nejčastěji z důvodu:
 - ⊞ zvýšení hluku a znečištění ovzduší (např. z automobilové dopravy)
 - ⊞ narušení a poškození přírody a krajiny (stavba přehrad, regulace toků, výstavba větrných a solárních elektráren), které jsou částí veřejnosti vnímány negativně.
- ⊕ Další důvod – lidé chtějí někam patřit, realizovat se, přispět něčemu „užitečnému“

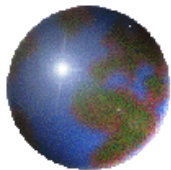
Jak se zapojit

- ⊕ Databáze dobrovolnictví dobrovolnik.cz
- ⊕ Informace na [webu](#)

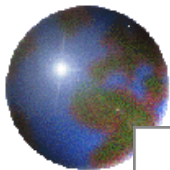
Výzkum Dobrovolnictví a finanční zdroje ekologických NNO v ČR (2011)

- ❖ Nadace Partnerství ve spolupráci s Českým svazem ochránců přírody
- ❖ Dotazníkové šetření mezi environmentálními NNO
- ❖ Data od 80 environmentálních NNO z oblasti dobrovolnictví a financování těchto organizací.

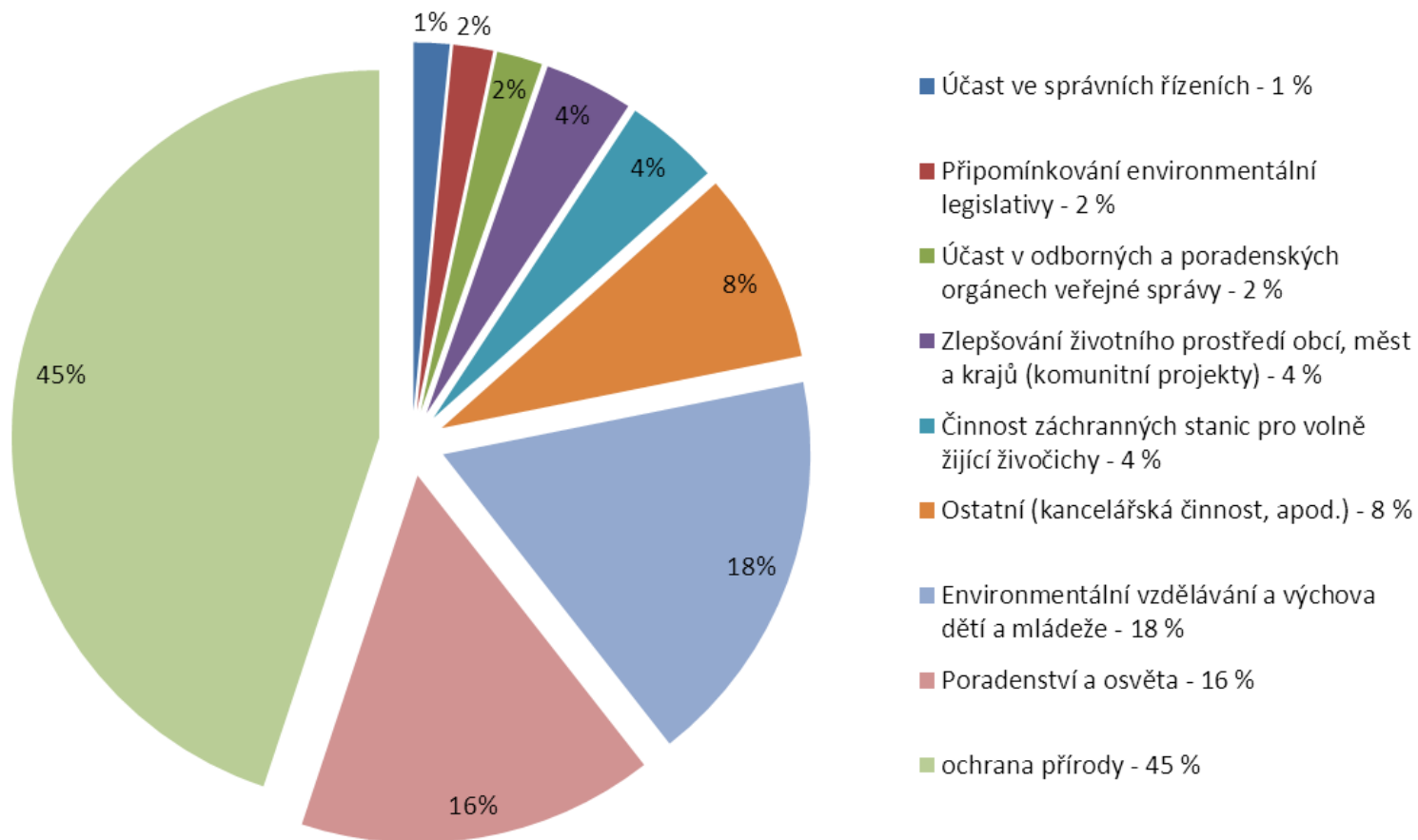

Výzkum Dobrovolnictví a finanční zdroje ekologických NNO v ČR II.

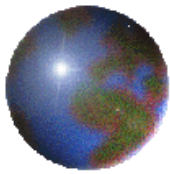
- ❖ Celková hodnota dobrovolnické práce: **21–22 miliony** Kč za rok 2010.
- ❖ Ve zkoumaných (80) NNO pracuje přes **2 500** dobrovolníků, z nichž **16 %** pravidelně každý měsíc
- ❖ Ze všech organizací, které se účastnily dotazníkového šetření, jich 34 (42 %) **nemá žádné zaměstnance** a činnost je vykonávána pouze dobrovolnický.
- ❖ Dobrovolníci se v environmentálních organizacích nejvíce podílejí na činnostech souvisejících s **ochranou přírody, ekologickým vzděláváním dětí a mládeže a poradenstvím a osvětou.**

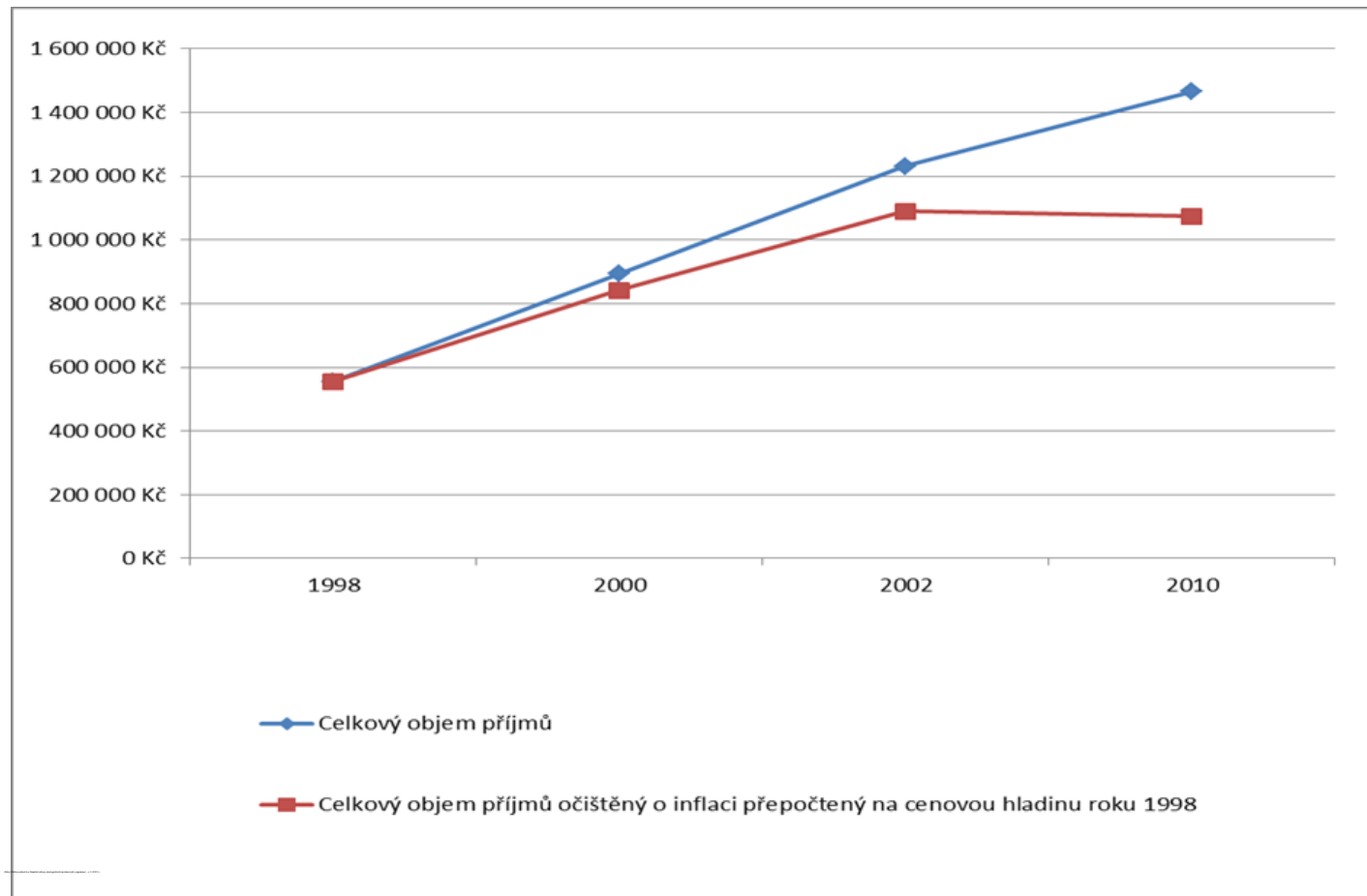
Oblasti činnosti práce dobrovolníků v ekologických NNO

Zdroj: Dobrovolnictví a finanční zdroje ekologických neziskových organizací, s. 1 (2011)

Objem příjmů ekologických neziskových organizací

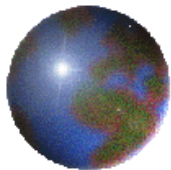

Zdroj: Dobrovolnictví a finanční zdroje ekologických neziskových organizací, s. 2 (2011)

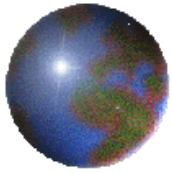
Výzkum Dobrovolnictví a finanční zdroje ekologických NNO v ČR III

- ✦ Průměrná enviromentální NNO v ČR má svůj rozpočet z **53 % krytý z veřejných rozpočtů** (státní zdroje, kraje, obce, EU).
- ✦ Průměrně až **22 % příjmů** organizací pochází ze zdrojů státního rozpočtu a státních fondů.
- ✦ **40 % NNO** vůbec nemá příjmy z těchto zdrojů českého státu.

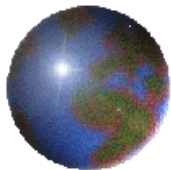

Zdroje příjmů environmentálních organizací

Zdroj	Průměr příjmů rozpočtu v environmentální oblasti (%)	Procento organizací čerpající z uvedeného zdroje
Státní zdroje CR (státní rozpočet CR, státní fondy)	22 %	60 %
Rozpočty obcí	9 %	50 %
Rozpočty krajů	13 %	35 %
EU, veřejné rozpočty ze zahraničí	9 %	24 %
Nadace, nadační fondy CR	8 %	31 %
Nadace zahraniční	4 %	14 %
Firemní zdroje	3 %	11 %
Individuální dárci (jednotlivci)	6 %	38 %
Clenské příspěvky	4 %	43 %
Vlastní činnost	21 %	68 %
Ostatní (ze závěti, apod.)	2 %	9 %

Děkuji za pozornost!

Reference

- ✦ Frič, P., Vzorce a hodnoty dobrovolnictví, VŠE, Praha
- ✦ Škarabelová, S. Když se řekne nezisková organizace
- ✦ Kepáková, K., Neziskový sektor před vstupem do Evropské unie. Vývoj, kapacita a směřování českých NNO zaměřených na oblast životního prostředí a udržitelného rozvoje. Nadace Partnerství, Brno, 2004.
- ✦ Dobrovolnictví a finanční zdroje ekologických neziskových organizací. 2011.
- ✦ Ministerstvo životního prostředí – nestátní neziskové organizace http://www.mzp.cz/cz/nevladni_a_neziskove_organizace
- ✦ Mezinárodní NNO v environmentální oblasti <http://www.zelenykruh.cz/cz/eu-centrum/zelenadesitka/>
- ✦ Dobrovolnik.cz Dobrovolnictví v ekologii <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/dobrovolnictvi-v-ekologii/>
- ✦ Gulbrandsen, Lars H., and Steinar Andresen. "NGO influence in the implementation of the Kyoto Protocol: Compliance, flexibility mechanisms, and sinks." *Global Environmental Politics* 4.4 (2004): 54-75.
- ✦ Betsill, Michele M., and Elisabeth Corell. "NGO influence in international environmental negotiations: a framework for analysis." *Global Environmental Politics* 1.4 (2001): 65-85.
- ✦ Bohmelt, Tobias, and Carola Betzold. "The Impact of NGOs in International Environmental Negotiations: Do NGOs Induce Stronger Environmental Commitments?." (2010).